

**LIFE
ARCPROM**

ΑΝΘΡΩΠΟΣ
UOMO
HUMAN

ΑΡΚΟΥΔΑ
ORSO
BEAR

LIFE18 NAT/GR/000768

Improving human-bear coexistence in 4 National Parks of South Europe

Action E.5. Environmental education activities

Report referring to the environmental education activities from the activity boxes /

Αναφορά σχετικά με τις δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από τα κουτιά δραστηριοτήτων

Ελλάδα

Μάιος, 2025

Συγγραφέας

Έφη Γελαστοπούλου, Κοινωνική Λειτουργός με Εξειδίκευση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Προτεινόμενη αναφορά

Γελαστοπούλου, Ε. (2025). Αναφορά σχετικά με τις δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από τα κουτιά δραστηριοτήτων. Καλλιστώ: Θεσσαλονίκη.

Περιεχόμενα

Περίληπτικά.....	4
In summary.....	5
Τα Μονοπάτια της Συνύπαρξης.....	6
Το Μονοπάτι της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών.....	7
Οι θεματικές ενότητες του μονοπατιού.....	8
Τα Μονοπάτια της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Ροδόπης.....	9
Το μονοπάτι της Πρασινάδας.....	9
Το παραποτάμιο μονοπάτι.....	10
Τα φορητά κουτιά δραστηριοτήτων.....	12
Το υλικό των φορητών κουτιών δραστηριοτήτων.....	12
Η παρουσίαση των Μονοπατιών της Συνύπαρξης.....	13
Οι εκπαιδευτικοί στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης.....	17
Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης.....	17
Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών.....	19

Περίληπτικά

Η παρούσα αναφορά αποσκοπεί στην παρουσίαση και αποτίμηση των δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που υλοποιήθηκαν μέσω της παρουσίασης των Μονοπατιών της Συνύπαρξης σε εκπαιδευτικού και των φορητών κουτιών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της δράσης "Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης", η οποία σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από την περιβαλλοντική οργάνωση "Καλλιστώ". Η Δράση Ε.5. "Δραστηριότητες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης" υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE ARCPROM (*Improving human - bear coexistence in 4 National Parks of South Europe* – LIFE18 NAT/GR/000768), το οποίο έχει ως στόχο τη βελτίωση της συνύπαρξης ανθρώπου και αρκούδας σε τέσσερα Εθνικά Πάρκα της Νότιας Ευρώπης.

Οι δραστηριότητες περιλάμβαναν προτάσεις περιήγησης σε επιλεγμένα μονοπάτια των Εθνικών Πάρκων Πρεσπών και Οροσειράς Ροδόπης, καθώς και εκπαιδευτικές δράσεις εντός και εκτός σχολικής τάξης. Το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει οδηγό δραστηριοτήτων για εκπαιδευτικούς, φυλλάδιο για παιδιά και επισκέπτες και τα φορητά κουτιά δραστηριοτήτων. Κατά την παρουσίαση των Μονοπατιών της Συνύπαρξης, οι εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε διαθεματικές και βιωματικές προσεγγίσεις που ενισχύουν την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, προάγουν την κατανόηση της οικολογικής σημασίας της αρκούδας και ενδυναμώνουν τη συνείδηση της αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπου και φύσης.

Η αναφορά που ακολουθεί καταγράφει τις εκπαιδευτικές διαδικασίες, τα εργαλεία και το υλικό που χρησιμοποιήθηκε, καθώς και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εφαρμογή.

In summary

This report aims to present and evaluate the environmental education activities implemented through the introduction of the "Paths of Coexistence" to educators and the use of portable activity boxes, within the framework of the action *"On the Paths of Coexistence"*, which was designed and implemented by the environmental organization *Callisto*. Action E.5, *"Environmental Education Activities"*, was carried out as part of the European LIFE ARCPROM program (*Improving human - bear coexistence in 4 National Parks of South Europe – LIFE18 NAT/GR/000768*), which aims to improve coexistence between humans and bears in four National Parks in Southern Europe.

The activities included proposed routes along selected trails in the Prespa and Rodopi Mountain Range National Parks, as well as educational actions conducted both inside and outside the classroom. The educational material consists of an activity guide for teachers, a leaflet for children and visitors, and the portable activity boxes. During the presentation of the "Paths of Coexistence", educators had the opportunity to engage in interdisciplinary and experiential approaches that enhance environmental awareness, promote understanding of the bear's ecological significance, and strengthen the consciousness of harmonious coexistence between humans and nature.

The following report documents the educational processes, tools, and materials used, as well as the outcomes that resulted from the implementation of these activities.

Τα Μονοπάτια της Συνύπαρξης

Τα Μονοπάτια της Συνύπαρξης φιλοδοξούν να συμβάλουν μέσα από το προτεινόμενο πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην περιήγηση στην περιοχή και στην ενημέρωση από τη μία μεριά για τα άγρια ζώα, τα φυτά και τους οικοτόπους της περιοχής, κι από την άλλη για την ιστορία των τοπικών κοινοτήτων, τις παραγωγικές δραστηριότητες του χθες και του σήμερα. Με αυτό τον τρόπο, κατά την περιήγησή τους, οι επισκέπτες/τριες ενημερώνονται, εμπνέονται και αναπτύσσουν τη σκέψη τους, αφού ένας από τους σκοπούς της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και στη συνέχεια η ανάληψη δράσης και η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων γύρω από ζητήματα που αφορούν στην ποιότητα της ζωής μας. Τα Μονοπάτια της Συνύπαρξης έχουν χωριστεί σε θεματικές ενότητες που αφορούν, την τοπική κοινωνία και την ιστορία της, την αρκούδα και τη συνύπαρξή της με τον άνθρωπο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής, τις περιοχές που εντάσσονται στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 και το διασυνοριακό χαρακτήρα των προστατευόμενων περιοχών. Για κάθε μία από αυτές παρέχονται σχετικές πληροφορίες, ενώ προτείνεται και μια σειρά από δραστηριότητες στο πεδίο και εντός τάξης (για να πραγματοποιηθούν πριν ή μετά την επίσκεψη). Πέρα από τις προτάσεις που υπάρχουν στον οδηγό εκπαιδευτικών έχει δημιουργεί επιπλέον υλικό για τα φορητά κουτιά δραστηριοτήτων.

Ο γενικός σκοπός μας είναι να βοηθήσουμε στην ενεργή περιήγηση στο τοπίο, στην καταγραφή των στοιχείων που συνδέονται ή επηρεάζουν τη συνύπαρξη ανθρώπου και άγριας ζωής και στο στοχασμό πάνω σε αυτά. Η εκπαιδευτική διαδικασία αρθρώνεται γύρω από τις θεματικές ενότητες που αναπτύσσονται διαδοχικά σε σημεία της διαδρομής, όπου και συναντάμε τα αναγκαία ερεθίσματα. Τόσο οι θεματικές ενότητες όσο και οι δραστηριότητες είναι σχετικά αυτόνομες: αυτό σημαίνει ότι κάθε ομάδα, ανάλογα με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και το διαθέσιμο χρόνο της, μπορεί να επιλέξει πόσες θα αναπτύξει.

Το Μονοπάτι της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών

Οι Πρέσπες αποτελούν έναν από τους εμβληματικούς οικότουριστικούς προορισμούς της χώρας. Οι επισκέπτες/τριες μπορούν να παρατηρήσουν πουλιά, να κάνουν βαρκάδες στις λίμνες, να επισκεφθούν τους παραδοσιακούς οικισμούς, να γευτούν την τοπική κουζίνα και βέβαια να περιηγηθούν στα πολλά σηματοδοτημένα μονοπάτια. Η διαδρομή που προτείνεται εδώ συναντιέται και μπορεί να συνδυαστεί με άλλες, με πιο γνωστή (και σηματοδοτημένη) αυτή μεταξύ των οικισμών Μικρολίμνης και Κρανιές. Η έναρξη του μονοπατιού είναι στον οικισμό της Οξυάς και καταλήγει στον οικισμό της Μικρολίμνης. Το μήκος της διαδρομής είναι 4.440 μ. Η μέση διάρκεια διαδρομής είναι 2 ώρες (ανάλογα με το ρυθμό της ομάδας). Η μέση διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι 4 ώρες (για το σύνολο των θεματικών ενοτήτων).

Ο χάρτης του Μονοπατιού της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών

Οι θεματικές ενότητες του μονοπατιού

1η: Ο τόπος και οι άνθρωποι του. Το υλικό στον οδηγό περιλαμβάνει στοιχεία για τους οικισμούς της περιοχής, τις παλιές μουραλόστρατες (τα παλιά μονοπάτια) που ένωναν το Μοναστήρι με την Κορυτσά. Αναφέρεται στους εγκαταλελειμμένους οπωρώνες και τα χωράφια. Οι στόχοι της θεματικής ενότητας είναι η γνωριμία με την κοινωνική ιστορία της περιοχής και η κατανόηση της αλληλεπίδρασης της με το φυσικό τοπίο και την άγρια ζωή που ζει σε αυτό.

2η: Η Αρκούδα ανάμεσα στα δάση και τους ανθρώπους. Το υλικό του οδηγού στοχεύει στο να γίνει κατανοητό το ζήτημα της συνύπαρξης και των συγκρούσεων μεταξύ ανθρώπου – αρκούδας. Να καταλάβουν οι μαθητές και οι επισκέπτες τις αιτίες και να σκεφτούν πάνω στις προτεινόμενες λύσεις, ξεφεύγοντας από τα απλουστευτικά δίπολα «κακός άνθρωπος» - «καλό ζώο» ή αντίστροφα. Να εισαχθούν στην έννοια της εξέλιξης και προσαρμογής του είδους. Η ενότητα αυτή δίνει πληροφορίες για το είδος της καφέ αρκούδας και τα ίχνη που αφήνει στην περιοχή. Επίσης, αναφέρει στοιχεία για τα είδη της αρκούδας στον κόσμο καθώς και τα ζητήματα σύγκρουσης και συνύπαρξης με τον άνθρωπο.

3η: Οι λίμνες των Πρεσπών. Η θεματική στοχεύει στο να μάθουν οι μαθητές να παρατηρούν και να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη ζώων και τους τύπους οικοτόπων που τους περιβάλλουν, κατανοώντας έτσι την ποικιλότητα της άγριας ζωής. Η θεματική περιλαμβάνει στοιχεία για την ιστορία των λιμνών, τους οικοτόπους της περιοχής, τα ψάρια και τα πουλιά που ζουν σε αυτούς τους υδάτινους τόπους.

4η: Τρεις χώρες, δύο λίμνες, ένα μέλλον. Οι λίμνες, τα πουλιά, οι οικότοποι δεν γνωρίζουν σύνορα – το ίδιο πρέπει να ισχύσει για την προστασία τους. Το βασικό θέμα της θεματικής είναι το Διασυνοριακό Πάρκο των Πρεσπών ενώ στοιχεία αναφέρονται τόσο για το Δίκτυο Natura 2000 όσο και για τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών. Ο βασικός στόχος της θεματικής είναι να κατανοήσουν οι μαθητές και οι επισκέπτες το διασυνοριακό χαρακτήρα της περιοχής και γενικότερα της περιβαλλοντικής πολιτικής. Να γνωρίσουν το θεσμικό πλαίσιο προστασίας της περιοχής, το Δίκτυο Natura 2000 και το Φορέα Διαχείρισης, να σκεφτούν και να συζητήσουν πάνω στα προβλήματα και τις συγκρούσεις που έχει να αντιμετωπίσει η διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής.

Οι προτάσεις, στο σύνολο των θεματικών ενοτήτων, αφορούν δραστηριότητες εντός τάξης και προετοιμασίας πριν την περιήγηση στο μονοπάτι, δραστηριότητες κατά την επίσκεψη στο μονοπάτι και κάποιες δραστηριότητες για μετά το τέλος της περιήγησης.

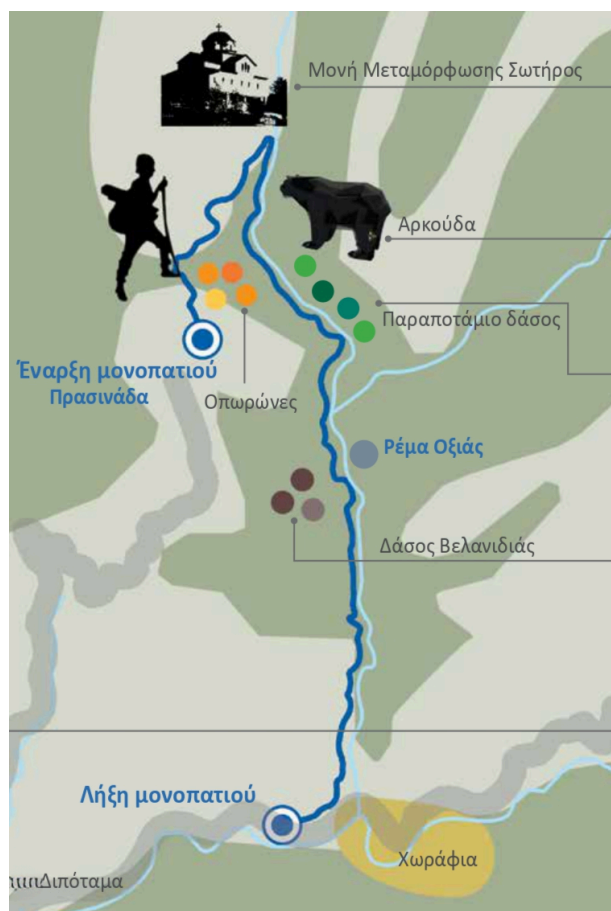
Τα Μονοπάτια της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Ροδόπης

Το Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης περιλαμβάνει το κεντρικό και δυτικό τμήμα του ορεινού συγκροτήματος, αποτελώντας και το φυσικό σύνορο μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας. Το 18% της Οροσειράς Ροδόπης ανήκει στην Ελλάδα και το υπόλοιπο στη Βουλγαρία. Με έκταση 1.721.150 στρέμματα η Οροσειρά Ροδόπης είναι το μεγαλύτερο σε έκταση χερσαίο Εθνικό Πάρκο της χώρας και η αναγνώριση του είχε ιδιαίτερη οικολογική και κοινωνική σημασία. Αντίστοιχη σημασία θα έχει και η αναγνώριση της ως διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή, ένας στόχος για τον οποίο γίνονται ήδη προσπάθειες. Με το πέρασμα των αιώνων, η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση της Οροσειράς, η γεωλογική της ιστορία, το πλούσιο ανάγλυφο του εδάφους, η ποικιλότητα των κλιματικών συνθηκών, αλλά και η παρουσία -ή η απουσία- του ανθρώπου διαμόρφωσαν το τοπίο και δημιούργησαν μια μεγάλη ποικιλία οικοτόπων και άγριας ζωής. Η Ροδόπη θεωρείται το σταυροδρόμι της βλάστησης του ευρωπαϊκού βορρά και νότου, διαθέτοντας δάση με τυπικά κεντρο ευρωπαϊκά αλλά και μεσογειακά χαρακτηριστικά.

Οι διαδρομές που προτείνονται πληρούν τα κριτήρια για δράσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο πεδίο και ακολουθούν τους βασικούς κανόνες για ασφάλεια, προσέγγιση και εγγύτητα με τους οικισμούς της περιοχής ενώ είναι χαρακτηριστικά της περιοχής.

Το μονοπάτι της Πρασινάδας

Η πρώτη διαδρομή ξεκινά από την πλατεία του οικισμού της Πρασινάδας, έχει μήκος 6 χλμ., είναι βατή διαδρομή με γενική κατηφορική φορά, η μέση διάρκεια της διαδρομής είναι 2 ώρες και με το σύνολο του εκπαιδευτικού προγράμματος έχει διάρκεια είναι περίπου 4 ώρες (για το σύνολο των θεματικών ενοτήτων).

Ο χάρτης του Μονοπατιού της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης, εκκίνηση στον οικισμό της Πρασινάδας

Το πρώτο μονοπάτι στο Εθνικό Πάρκο της Οροσειράς Ροδόπης έχει τρεις θεματικές ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν τα εξής στοιχεία:

1η: Ο τόπος και οι άνθρωποι του. Ο στόχος της θεματικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές και οι επισκέπτες περισσότερα για την κοινωνική ιστορία της περιοχής και να αντιληφθούν την αλληλεπίδρασή της με το φυσικό τοπίο και την άγρια ζωή που ζει σε αυτό. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην θεματική ενότητα αφορούν στον οικισμό της Πρασινάδας και τους γύρω οικισμούς. Δίνει στοιχεία για τα χαρακτηριστικά και τις δραστηριότητες των κατοίκων του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης. Επίσης, γίνεται ειδική αναφορά για τα ίχνη που βλέπουμε από τους εγκαταλελειμμένους οικισμούς και αυτά δεν είναι άλλα από τους εγκαταλελειμμένους οπωρώνες και τα χωράφια.

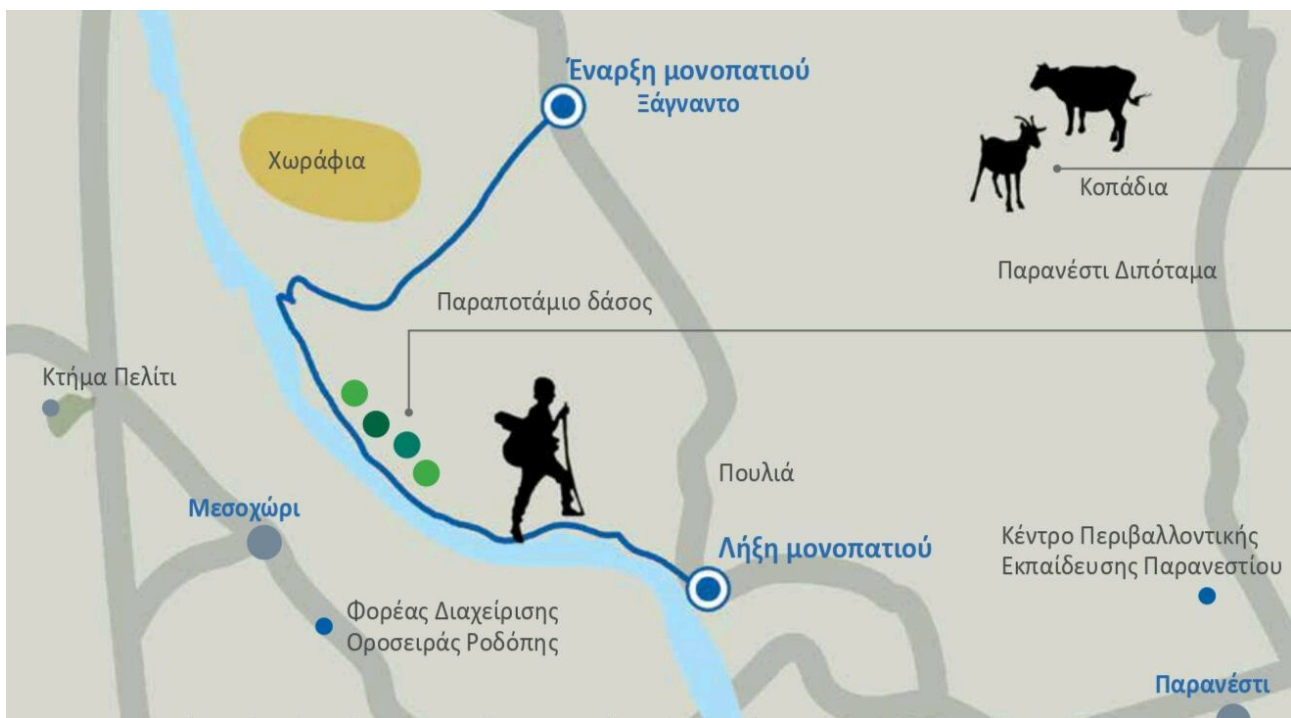
2η: Η αρκούδα ανάμεσα στα δάση και στους ανθρώπους. Οι στόχοι της θεματικής ενότητας είναι να γίνει κατανοητό το ζήτημα της συνύπαρξης και των συγκρούσεων μεταξύ ανθρώπου – αρκούδας, να καταλάβουν οι μαθητές και οι επισκέπτες τις αιτίες και να σκεφτούν πάνω στις προτεινόμενες λύσεις, ξεφεύγοντας από τα απλουστευτικά δίπολα «κακός άνθρωπος» «καλό ζώο» ή αντίστροφα και να εισαχθούν στην έννοια της εξέλιξης και προσαρμογής του είδους. Η θεματική περιλαμβάνει στοιχεία για το είδος της καφέ αρκούδας όπως η διαίτα της, τα ίχνη που αφήνει στο πέρασμά της, τα είδη της αρκούδας στον κόσμο αλλά και τα ζητήματα σύγκρουσης και συνύπαρξης.

3η: Οροσειρά Ροδόπης, δύο χώρες, ένας στόχος. Ο στόχος της θεματικής ενότητας είναι να γνωρίσουν το θεσμικό πλαίσιο προστασίας της περιοχής, το Δίκτυο Natura 2000 και το Φορέα Διαχείρισης. Να σκεφτούν και να συζητήσουμε πάνω στα προβλήματα που έχει να λύσει η περιβαλλοντική πολιτική σε μια περιοχή. Να κατανοήσουν το διασυννοριακό χαρακτήρα της περιοχής. Στη θεματική ενότητα περιλαμβάνονται στοιχεία για το Εθνικό Πάρκο, το Δίκτυο Natura 2000 και τις προστατευόμενες περιοχές που βρίσκονται εκατέρωθεν των συνόρων σε Ελλάδα και Βουλγαρία.

Οι προτάσεις, στο σύνολο των θεματικών ενότητων, αφορούν δραστηριότητες εντός τάξης και προετοιμασίας πριν την περιήγηση στο μονοπάτι, δραστηριότητες κατά την επίσκεψη στο μονοπάτι και κάποιες δραστηριότητες για μετά το τέλος της περιήγησης.

Το παραποτάμιο μονοπάτι

Η δεύτερη διαδρομή ξεκινά από τον οικισμό του Ξάγναντου, έχει μήκος 2,2 χλμ., είναι βαθιά παραποτάμια διαδρομή χωρίς υψομετρική διαφορά. Η μέση διάρκεια της διαδρομής είναι 1 ώρα και με το σύνολο του εκπαιδευτικού προγράμματος έχει διάρκεια είναι περίπου 2 ώρες (για το σύνολο των θεματικών ενότητων).

Ο χάρτης του Μονοπατιού της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης, εκκίνηση στον οικισμό της Πρασινάδας

Το δεύτερο μονοπάτι στο Εθνικό Πάρκο της Οροσειράς Ροδόπης έχει δύο θεματικές ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν τα εξής στοιχεία:

1η: Από τις καλλιέργειες στο παραποτάμιο δάσος. Ο στόχος της θεματικής ενότητας είναι να αναγνωριστεί η περιβαλλοντική και κοινωνική σημασία των αγροτικών εκτάσεων, να μάθουμε τις διαφορετικές καλλιέργειες και να σκεφτούμε τρόπους άμβλυνσης των συνεπειών της σύγχρονης γεωργίας. Τα στοιχεία που αναφέρονται στην παρούσα θεματική ενότητα αφορούν στα χωράφια και τις καλλιέργειες, τους φυσικούς φυτοφράχτες και το ρόλο τους καθώς και την παρουσία της άγριας ζωής στις καλλιεργούμενες περιοχές. Επιπλέον, στοιχεία αναφέρονται για το παραποτάμιο δάσος στο οποίο βρίσκεται και το μονοπάτι.

2η: Νέστος, η ζωογόνα δύναμη του ποταμού. Ο στόχος της θεματικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τη σημασία του Νέστου για την ευρύτερη περιοχή, από τις πηγές ως τις εκβολές και να σκεφτούν πάνω στα προβλήματα που δημιουργούν οι παρεμβάσεις, όπως τα μεγάλα φράγματα. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην θεματική ενότητα σχετίζονται με την ιστορία του ποταμού και τη λεκάνη απορροής του καθώς και τον τρόπο που συνδέει τις δύο χώρες. Αναφορά γίνεται στην ιχθυοπανίδα του ποταμού καθώς και για τα υπόλοιπα είδη που ζουν γύρω από αυτός. Τέλος, στοιχεία δίνονται για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ποταμός όπως φράγματα και ρύπανση.

Οι προτάσεις, στο σύνολο των θεματικών ενότητων, αφορούν δραστηριότητες εντός τάξης και προετοιμασίας πριν την περιήγηση στο μονοπάτι, δραστηριότητες κατά την επίσκεψη στο μονοπάτι και κάποιες δραστηριότητες για μετά το τέλος της περιήγησης.

Τα φορητά κουτιά δραστηριοτήτων

Τα φορητά κουτιά δραστηριοτήτων σχεδιάστηκαν ως ένα πρακτικό και ευέλικτο εργαλείο υποστήριξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας κατά την περιήγηση στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης. Το υλικό επιπλέον μπορεί να βοηθήσει τόσο στην προετοιμασία της επίσκεψης και σε δράσεις εντός της τάξης αλλά και ως εργαλείο μετά την επίσκεψη στο μονοπάτι. Βασικά, όμως σχεδιάστηκαν ως συμπληρωματικό υλικό προς το φυσικό μονοπάτι και τις πινακίδες ερμηνείας τοπίου, τον εκπαιδευτικό οδηγό και το φυλλάδιο για μαθητές και επισκέπτες, τα κουτιά περιλαμβάνουν εμπλουτισμένο υλικό και προτάσεις δραστηριοτήτων που ενισχύουν τη βιωματική μάθηση κατά την περιήγηση στα μονοπάτια.

Βασικός στόχος είναι η ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και η καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης, το υλικό των κουτιών προσφέρει εκπαιδευτικές ευκαιρίες για παρατήρηση, εξερεύνηση και ερμηνεία του φυσικού περιβάλλοντος, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη συνύπαρξη του ανθρώπου με την αρκούδα. Τα κουτιά μπορούν να αξιοποιηθούν από εκπαιδευτικούς και συνοδούς ως ένα φορητό εργαλείο δραστηριοτήτων στο πεδίο, ενθαρρύνοντας την ενεργή συμμετοχή των παιδιών και την ουσιαστική σύνδεσή τους με τη φύση. Οι δραστηριότητες είναι μια ευκαιρία για απόκτηση γνώσεων αλλά και ανάπτυξη κριτικών δεξιοτήτων.

Το υλικό των φορητών κουτιών δραστηριοτήτων

Το υλικό των φορητών κουτιών δραστηριοτήτων περιλαμβάνουν τα εξής:

- Η περιοχή ως γέφυρα που ενώνει ανθρώπους και φύση και η αναγκαιότητα της διασυννοριακής προστασίας.
- Ο τόπος και οι άνθρωποι του, παρουσίαση στοιχείων για την περιοχή, τους ανθρώπους, τους οικισμούς, την ιστορία. Αναφορά σε μύθους και δοξασίες.
- Άνθρωπος και αρκούδα, εφικτή συνύπαρξη. Αναφορά στην σύνδεση της αγροτικής οικονομίας και της άγριας ζωής.
- Κοινωνία και οικονομία με αναφορά στον πληθυσμό των περιοχών και στις παραγωγικές δραστηριότητες τους.
- Φόρμα αξιολόγησης κατάστασης διατήρησης περιοχών Natura 2000. Η φόρμα αποτελεί μια απλοποιημένη εκδοχή της επίσημης φόρμας παρακολούθησης των προστατευόμενων περιοχών.
- Πρωτόκολλο καταγραφής παρουσίας αρκούδας.
- Χάρτης των Εθνικών Πάρκων με αναφορά στις ζώνες προστασίας.
- Η αρκούδα στον κόσμο με αναφορά σε όλα τα είδη αρκούδας.
- Στοιχεία για την καφέ αρκούδα, την οικολογία και βιολογία αυτής και την κατανομή της στην Ελλάδα.
- Στα ίχνη της καφέ αρκούδας, στοιχεία που μπορούμε να εντοπίσουμε κατά τη διάρκεια περιήγησης μας στο μονοπάτι.
- Το μενού της αρκούδας.
- Φόρμα συλλογής πληροφοριών για τη χλωρίδα της περιοχής μελέτης.
- Χάρτης λεκάνης απορροής των υδροβιότοπων των περιοχών.
- Το ταξίδι της αρκούδας στο χρόνο με αναφορά στην εξέλιξη και προσαρμογή του είδους στο χρόνο.
- Ιστορίες συναντήσεων αρκούδας και ανθρώπου, με πραγματικές ιστορίες από υλικό που συλλέχθηκε κατά την προετοιμασία της δράσης.
- Παρακολούθηση πληθυσμών μεγάλων σαρκοφάγων, στοιχεία για τις μεθοδολογίες επιστημονικής έρευνας.

Μονοπάτια της Συνύπαρξης

Παρουσίαση και διαβούλευση προγράμματος
περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών

Παρουσίαση του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών

Παρουσίαση του προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα Μονοπάτια της
Συνύπαρξης

Ανοιχτή διαβούλευση, με στόχο την τελική διαμόρφωση του υλικού ενημέρωσης και
ευαισθητοποίησης

Συνδιοργάνωση:

Δευτέρα 7 Ιουνίου 2021 | 17:00 - 19:00
Μέσω ZOOM

Εκδήλωση διαβούλευσης με τη συμμετοχή 36 ατόμων από την τοπική κοινότητα.

Μονοπάτια της Συνύπαρξης

Παρουσίαση και διαβούλευση προγράμματος
περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης

Παρουσίαση του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης

Παρουσίαση του προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα Μονοπάτια της
Συνύπαρξης

Ανοιχτή διαβούλευση, με στόχο την τελική διαμόρφωση του υλικού ενημέρωσης και
ευαισθητοποίησης

Συνδιοργάνωση:

Τετάρτη 9 Ιουνίου 2021 | 17:00 - 19:00
Μέσω ZOOM

Εκδήλωση διαβούλευσης με τη συμμετοχή 25 ατόμων από την τοπική κοινότητα.

Εκδηλώσεις με παιδιά στις Πρέσπες, Ιούνιος 2022 (σύνολο 4 εκδηλώσεων για παιδιά)

Βλάχη Κοζάνης, Ιούλιος 2022 (συμμετοχή με εργαστήρια βασισμένα στο υλικό της δράσης Ε.5.)

Συμμετοχή με εργαστήριο για παιδιά στην Οικογιορτή στην Καστοριά, Αύγουστος 2022

Περίγηση και παρουσίαση του Μονοπατιού της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης στο πλαίσιο των European Green Days, Σεπτέμβριος 2022

Παρουσίαση του Μονοπατιού της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης στο πλαίσιο ημερίδας των European Green Days, Σεπτέμβριος 2022

Οι εκπαιδευτικοί στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης

Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης

Στην περιήγηση στο μονοπάτι συμμετείχαν 13 άτομα κυρίως εκπαιδευτικοί από την Ξάνθη και τη Δράμα. Η περιήγηση και παρουσίαση πραγματοποιήθηκε στις 10 Μαΐου 2025.

Μετά την ολοκλήρωση της περιήγησης ακολούθησε συζήτηση σε στρογγυλή τράπεζα κατά τη διάρκεια της οποίας συζητήθηκε το σύνολο του υλικού και της εμπειρίας των εκπαιδευτικών στο μονοπάτι και βάσει του υλικού που χρησιμοποιήθηκε.

Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών

Στην περιήγηση στο μονοπάτι συμμετείχαν 41 άτομα κυρίως εκπαιδευτικοί από Κοζάνη, Καστοριά και Φλώρινα. Η περιήγηση και παρουσίαση πραγματοποιήθηκε στις 17 Μαΐου 2025.

Μετά την ολοκλήρωση της περιήγησης ακολούθησε συζήτηση σε στρογγυλή τράπεζα κατά τη διάρκεια της οποίας συζητήθηκε το σύνολο του υλικού και της εμπειρίας των εκπαιδευτικών στο μονοπάτι και βάσει του υλικού που χρησιμοποιήθηκε.

Η συνολική αποτίμηση της δράσης ανέδειξε την αξία των φορητών κουτιών δραστηριοτήτων ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί που τα αξιοποίησαν δήλωσαν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι, επισημαίνοντας την εκπαιδευτική χρηστικότητα του υλικού και την ικανότητά του να ενισχύει τη σύνδεση των μαθητών με το φυσικό περιβάλλον μέσα από βιωματικές, διαθεματικές προσεγγίσεις. Η θετική ανταπόκριση αποτελεί ισχυρό κίνητρο για τη συνέχιση και περαιτέρω ανάπτυξη παρόμοιων δράσεων στο μέλλον.

